

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA MILLIY TARBIYA KONTENTLARINI YARATISH VA TATBIQ ETISH: MUAMMOLAR, YECHIMLAR

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

MATERIALLAR TO'PLAMI

**2025-YIL 11-IYUN
TOSHKENT**

На первых занятиях в рамках данного спецкурсы мы проводим анкетирование студентов с целью определения уровня их знаний в области медиаобразования, медиакультуры и медиаграмотности.

На наш взгляд, введение в образовательный и воспитательный процесс подобных спецкурсов может способствовать развитию критического мышления студентов, повышению коммуникативных навыков и грамотности в деловом общении, решению проблем защиты сознания молодежи от манипулирования СМИ.

Таким образом, на наш взгляд, в современных условиях информационного общества, когда мы практически везде и всегда находимся в контакте со средствами медиа, формировать и развивать медиакультуру и медиаграмотность, применяя в процессе обучения различные педагогические технологии, просто необходимо. Но начинать данный процесс нужно уже с детского сада, чтобы в школе, а затем и в вузе углублять полученные знания, умения и навыки, способствовать формированию гармоничной, умеющей критически мыслить личности.

ЛИТЕРАТУРЫ

1. Ахметова Д.З. Теория и практика развития школы-комплекса в условиях инноваций и педагогического мониторинга: авто- реф. дис. ... д.п.и. Казань, 1998.
2. Кириллова И.Б. Медиакультура: от модерна к постмодерну. М: Академический проект, 2005.
3. Федоров А.В. Развитие медиаобразования на современном этапе Инновации в образовании. - 2007. №3. С. 16—20.
4. Нагаева И.А. Возможности организации практических занятий студентов при использовании дистанционных технологий Вестник МТОУ. Серия «Педагогика».- 2013.~ №2. С. 40 43.

UMUMTA’LIM MAKTABLARI O’QUVCHILARINING RAQAMLI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURATI

Rasuljon Atamuratov

Dotsent, Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada umumta’lim maktab o‘quvchilarida raqamli kompetensiyalarni rivojlantirishning muhimligi, kasbiy muvaffaqiyat kaliti, balki kundalik hayotimiz uchun zarur ko‘nikma ekanligi haqida so‘z yuritiladi. Shuningdek, raqamli vositalardan samarali foydalanish, raqamli xavfsizlikni ta’minlash va bu jarayonda o‘qituvchilarning qanday rol o‘ynashini ham ko‘rib chiqilgan.*

***Kalit so‘zlar:** raqamli kompetensiya, raqamli savodxonlik, AKT, zamonaviy ta’lim, raqamli xavfsizlik, maktab o‘quvchilari.*

***Annotation.** This article talks about the importance of developing digital competencies in secondary school students, as this is the key to professional success, as well as a skill necessary for our daily lives. The effective use of digital tools, ensuring digital security and the role of teachers in this process are also considered.*

***Keywords:** digital competence, digital literacy, ICT, modern education, digital security, schoolchildren.*

***Аннотация.** В данной статье говорится о важности развития цифровых компетенций у учащихся общеобразовательных школ, о том, что это ключ к профессиональному успеху, а также навык, необходимый для нашей повседневной жизни. Также рассматривается эффективное использование цифровых инструментов, обеспечение цифровой безопасности и роль учителей в этом процессе.*

***Ключевые слова:** цифровая компетенция, цифровая грамотность, ИКТ, современное образование, цифровая безопасность, школьники.*

Kirish. Bugungi kunda raqamli texnologiyalarining jadal rivojlanishi jamiyatning barcha sohalariga sezilarli ta’sir ko’rsatmoqda. Mazkur tendensiya ta’lim tizimiga ham chuqur kirib borib, o’quv jarayonining mazmuni va shakllarini o’zgartirishni talab etmoqda. Ayniqsa, umumta’lim maktablari o’quvchilarining raqamli kompetensiyalarni egallashi ularning zamonaviy dunyoga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvi, ta’lim samaradorligini oshirish va kelajakdagi kasbiy faoliyatlari uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tadqiqotni olib borishdan maqsad ham umumta’lim maktablari o’quvchilarida raqamli kompetensiyalarni rivojlantirishning obyektiv zaruriyatini ilmiy asoslangan dalillar va zamonaviy tendensiyalar kontekstida tahlil qilishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda raqamli kompetensiyalarning ahamiyati va ularni rivojlantirish zaruriyatini asoslash uchun siyosiy, sohaga doir ilmiy, ilmiy-metodik adabiyotlarni qiyosiy-tanqidiy o’rganish va tahlil etish; DTS, milliy o’quv dasturi, darslik kabi hujjatlarni o’rganish; raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish bo’yicha xorij tajribasi bilan tanishish, olingan ma’lumotlarni umumlashtirish va tizimlashtirish kabi usullardan foydalanildi.

Natijalar va tahlillar. Turli ta’lim sohasi vakillari tomonidan raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish muammosi bilan bog’liq ilmiy izlanishlar olib borilgan bo’lsa-da, umumta’lim maktablari o’quvchilarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishga doir maxsus tadqiqot yetarlicha amalga oshirilmagan. Bu esa o’quvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishga, raqamli dunyoda zarur bo’ladigan ko’nikmalarni shakllantirishga doir ilmiy izlanishlar olib borishni taqozo etdi.

A.Medeshova va uning hamkasblari o’quvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish muammosiga e’tibor qaratar ekan, tez o’zgarayotgan texnologik muhitda zarur bo’lgan ko’nikmalarni egallashlari hayotiy ahamiyatga ega ekanligini ta’kidlab, buning uchun maxsus samarali pedagogik strategiyalari va usullarini ishlab chiqish, amaliyotga joriy etish orqali an’anaviy hamda raqamli o’qitish usullarini uyg’unlashtirish zarurligini ta’kidlaydi [1].

T.Hoai va jamoadoshlari esa “o’quvchilarning raqamli kompetentligi axborotga kirish, uni boshqarish va raqamli muhitda axborot yaratish uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish qobiliyati” deb ta’riflaydi. Shuningdek, o’quvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish uchun o’quv maqsadlarini belgilash va maxsus o’quv materiallarini tanlash lozim” - degan fikrni ilgari suradi [2].

J.Cortes va uning hamkasblari o’quvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish haqidagi qarashlarga munosabat bildirar ekan, bunday ko’nikmalarga axborotni samarali izlash, tizimlashtirish, tahlil qilish va tanqidiy fikrlash ko’nikmalarini o’rgatish nazarda tutilishini va ular yordamida raqamli muhitdagi o’quv jarayoniga moslashishi hamda kasbiy faoliyatidagi muvaffaqiyati uchun xizmat qilishini ta’kidlaydilar [3].

O’tkazilgan tahlil natijasida umumta’lim maktablari o’quvchilarida raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish zarurligini asoslovchi quyidagi asosiy natijalar aniqlandi:

Raqamli muhitga moslashuv. Zamonaviy texnologiyalarning kundalik hayot, ta’lim, kasbiy faoliyatga kirib borishi ulardan samarali va xavfsiz foydalanishni talab etadi. Bu o’quvchilardan doimiy o’zgarib turadigan texnologiyalarga moslashish va ular yordamida samarali kommunikatsiya, axborotni qidirish va kundalik vazifalarni hal qilish uchun raqamli vositalarni to’g’ri foydalanishni talab qiladi.

Ta’lim sifatini oshirish. Ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish uning interaktivligini, ommabopligini va individuallashtirilishini oshirishga yordam beradi, bu esa o’quvchilarning o’zlashtirish ko’rsatkichlariga ijobiy ta’sir ko’rsatadi.

Ijtimoiy va kasbiy tayyorgarlik. Iqtisodiyotning tobora raqamlashuvi yangi kasblarning paydo bo’lishiga va mavjud kasblarga qo’yiladigan talablarning o’zgarishiga olib kelmoqda. Buning natijasida maktab o’quvchilarida muvaffaqiyatli karyera uchun zarur bo’lgan asosiy raqamli ko’nikmalarni shakllantirish zarurligini yana bir marotaba tasdiqlaydi.

Tanqidiy fikrlash va axborot savodxonligini rivojlantirish. Raqamli muhitda axborotning ko’pligi sharoitida o’quvchilar ma’lumotlarni tanqidiy baholash, ishonchsiz manbalarni aniqlash va internetda xavfsiz mulqot ko’nikmalariga ega bo’lishlari kerak.

Raqamli fuqarolik pozitsiyasini qo’llab-quvvatlash. Raqamli platformalar ijtimoiy hayotda ishtirok etish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Bu yosh fuqarolardan raqamli etiket prinsiplarini tushunishni va texnologiyalardan mas’uliyatli foydalanishni talab qiladi.

Olingan natijalar maktab o’quvchilarida raqamli kompetensiyalarni rivojlantirishning naqadar muhimligini aniq ko’rsatdi. Raqamli texnologiyalar bugungi kunda nafaqat alohida bir sohaga, balki zamonaviy hayotning ajralmas qismiga aylanganligi sababli ta’lim tizimi o’quvchilarni ushbu muhitda erkin va samarali faoliyat yuritishga tayyorlashi zarur.

Raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish nafaqat texnik ko’nikmalarni, balki axborotni tanqidiy baholash, onlayn xavfsizlik qoidalariga rioya qilish, raqamli etika normalarini tushunish kabi keng qamrovli tushunchalarni ham o’z ichiga oladi.

Kelajakda maktabgacha va maktab ta’limi tizimidagi mas’ul tashkilotlar va pedagoglar ushbu masalaga alohida e’tibor qaratishlari, o’quv dasturlariga raqamli kompetensiyalarni integratsiya qilish, o’qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirish va maktablarni zarur texnik vositalar bilan ta’minlash kabi chora-tadbirlarni ko’rishlari lozim.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, maktab o’quvchilarining raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish bugungi kunning dolzarb talabi bo’lib, ularning shaxsiy rivojlanishi, ta’lim olish sifatining oshishi va kelajakdagi muvaffaqiyatli faoliyati uchun zaruriy shart hisoblanadi. Ta’lim tizimining barcha bosqichlarida ushbu masalaga kompleks yondashuvni ta’minlash orqali biz yosh avlodni raqamli asrning imkoniyatlaridan to’liq foydalanishga va uning xavf-xatarlaridan himoyalashga tayyorlay olamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. Medeshova, A., Adelbaeva, N., Kushekkaliev, A., Akimova, S., Khazhgaliyeva, G., Ramazonova, L., & Kassymova, A. (2025). The impact of pedagogical approaches for forming digital competence in students. *Qubahan Academic Journal*, 4(4), 374–382.
2. Hoai, T. T. T., & Hong, C. N. T. (2024). Developing Digital Competencies for Primary School Students through Teaching History and Geography. *International Journal of Social Science and Human Research*, 07(12). <https://doi.org/10.47191/ijsshr/v7-i12-39>

3. Cortés, J., García, S., Ortega, J., Torres, A., & Zamorán, M. (2019). Development of Digital Competencies for Professional Performance in University Students. *Edulearn Proceedings*, 1, 7605–7609. <https://doi.org/10.21125/edulearn.2019.1838>

MUSTAQIL BILIMLARNI RIVOJLANTIRISH MUAMMOSINING ILMIY TADQIQOTLARDA O’RGANILISHI

Shermatova Xurshida Karimovna

Qo‘qon davlat universiteti doktranti

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada mustaqil bilimlarni rivojlantirish muammosining zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda qanday yoritilayotgani tahlil qilinadi. Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, onlayn ta‘lim platformalari va innovatsion pedagogik yondashuvlar orqali mustaqil o‘qish ko‘nikmalarini shakllantirish masalasi ko‘rib chiqiladi.*

***Kalit so‘zlar:** mustaqil bilim olish, ilmiy tadqiqot, onlayn ta‘lim, Coursera, Khan Academy, o‘z-o‘zini rivojlantirish, ta‘lim texnologiyalari*

So‘nggi yillarda mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va ma‘naviy hayotida tub o‘zgarishlar sodir bo‘lmoqda. Ayniqsa, ta‘lim sohasida amalga oshirilayotgan keng qamrovli tub islohotlarda "Ta‘lim to‘g‘risida"gi qonunning yangi tahrirda qabul qilinishi muhim o‘rin tutdi. Har bir mamlakatning rivojlanishi yoki aksincha, inqirozga yuz tutishi mamlakatdagi ta‘lim tizimining qay darajada takomillashganiga bog‘liq, albatta.

O‘zbekiston Respublikasining ta‘lim sohasida yetuk mutaxassis kadrlar tayyorlash, uning kasbiy sifat va samaradorligini oshirish borasida XXI asrning ikkinchi o‘n yilligida keng ko‘lamli ishlar amalga oshirildi va oshirilmoqda. Jumladan, tayyorlanayotgan bo‘lajak mutaxassisning shuurida istalgan masala, mohiyat yuzasidan mustaqil, erkin mulohaza yurita olish; ijodiy tafakkur sohibi bo‘lish, tadbirkor, faollikni odatiga aylantirish, ezgu xislatlarni tarkib toptirish zarur. Oliy ta‘lim tizimiga oid muhim hujjatlarda ta‘kidlanganidek: -“o‘qishni, mustaqil bilim olishni individuallashtirish hamda distansion ta‘lim tizimi texnologiyasi va vositalarini ishlab chiqish va o‘zlashtirish”, kundalik yumushlarimiz sirasiga kirishi kerak.

Yuqorida aytilganlar ta‘lim-tarbiya jarayonida mustaqil ta‘limga bo‘lajak mutaxassis kadrlarning amaliy tayyorgarlik sifati va samaradorligini oshirish omili sifatida qarashni taqozo etadi. Pedagogik ta‘limga fan va texnologiyalar yutuqlarining jadal sur‘atlar bilan kirib kelishi yuqori malakali ijodkor mutaxassislarning yetishmasligini ko‘rsatmoqda. Hozirgi zamonda fan va texnologiya taraqqiyoti talablaridan kelib chiqqan holda aytish mumkinki, zamonaviy mutaxassis yuqori darajadagi malaka, yangi va tez o‘zgarib turgan texnologiyani tushuna bilish xususiyatlariga ega bo‘lmog‘i lozim. Bugungi kun talabiga ko‘ra, har bir yosh mutaxassis kadr ijodiy fikrlaydigan, tinimsiz izlanadigan, boy tasavvurga ega bo‘lmog‘i lozim. Zotan, har bir bo‘lajak mutaxassis kasbiy mahorat, bilimga ega bo‘lishi bilan birga zamonaviy texnologiyalardan ham yuqori darajada foydlana olishlari shart. Shu o‘rinda ta‘kidlash kerakki, faqat oliy ta‘lim professor o‘qituvchisining bergan ma‘lumotlari bilan kifoyalanish talabning sotsial, axloqiy, psixologik, tabiiy, ilmiy, pedagogik, texnologik, fiziologik, ekologik, huquqiy, estetik, badiiy, umummadaniy, informatsion va h.k. jihatlarga yuksalishini to‘liq ta‘minlay olmaydi. Demak, talabning mustaqil ta‘lim olishiga ehtiyoj seziladi.